SUBIECTUL, UN TIP SPECIAL DE COMPLEMENT, DIN PERSPECTIVA SINTAXEI MODERNE

ADELA NOVAC
Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți,
Republica Moldova

În gramatica românească, relația dintre subiect şi predicat e analizată în maniere diferite: unii lingvişti consideră că între subiect şi predicat se stabileşte un raport de subordonare (Draşoveanu 1958: 181; Graur 1962: 49), alții – un raport de interdependență (Merlan 2001: 16; Şerban 1970: 45), iar un al treilea grup de lingvişti – un raport de inerență (Dimitriu 2002: 1147).

Teza despre raportul de subordonare dintre subiect şi predicat e susținută de cercetătorii structuralişti, care conferă verbului rolul de nucleu de care depind nu numai complementele, ci şi subiectul, subiectul avînd rolul de „complement" obligatoriu.

În continuare, ne vom referi la teoria lui L. Tesnière despre actanți şi circumstanțe. Astfel, L. Tesnière consideră verbul purtător al valenței: verbul nu numai că desemnează procesul, ci constituie totodată şi „o expresie condensată a unei întregi situații". În acest sens, autorul motivează că „le sujet dépend du verbe – alors que pour la grammaire traditionnelle, la relation sujet-prédicat est une relation distincte de la subordination". În aceeaşi ordine de idei, autorul insistă asupra faptului că subiectul e un complement („le sujet est un complément comme les autres"), un complement care depinde de verb, asemenea unui complement direct. În baza acestei afirmații, L. Tesnière plasează subiectul în clasa actanților, considerîndu-l actant prim („prime actant") şi precizînd că actanții se subordonează verbului („L'actant est subordonné au verbe").

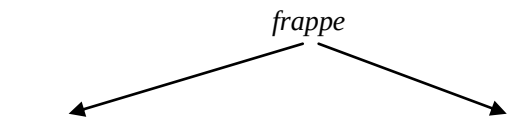
Teza fundamentală pe care se sprijină sintaxa structuralistă o reprezintă caracterul sistematic al limbii: limba este un sistem ale cărui componente există şi funcționează în baza relațiilor dintre ele, or realizarea oricărei comunicări presupune în mod necesar existența unor relații. În această ordine de idei, ne propunem să analizăm relația dintre subiect şi predicat, invocând conceptul tesnièrian cu referire la relația dintre subiect şi predicat.

Conform modelului tesnièrian, într-un segment de tipul *Alfred chante* ('Alfred cântă') se reliefează două nuclee: unul superior şi altul inferior. Nucleul superior, după Tesnière, e regentul, iar nucleul inferior e subordonatul. Relația de subordonare între aceste două părți de propoziție e reprezentată printr-o linie verticală: în partea de sus a liniei verticale e plasat nucleul superior (predicatul), iar în partea de jos – nucleul inferior (subiectul).

Chante
↓
Alfred

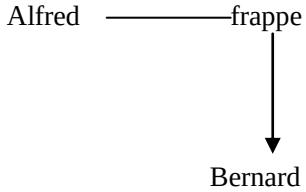
BDD-V1118 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:57 UTC)

Aplicând modelul lui Tesnière, raporturile dintre cuvintele din enunțul *Alfred îl lovește pe Bernard* vor avea aspectul unei structuri sintactice piramidale, cu verbul-predicat plasat în vârful piramidei, iar subiectul şi complementul direct plasate în partea de jos a piramidei, la acelaşi nivel.

(Tesnière 1959: 104).

Conform gramaticii tradiționale, acest enunț va fi prezentat în felul următor: subiectul şi predicatul vor fi plasate pe axa orizontală, iar complementul direct – pe verticală, deoarece între verbul – predicat şi complementul direct se stabileşte un raport de subordonare.

Relația subiect-predicat, în gramatica românească, e considerată raport de subordonare în cadrul căruia *subiectul e termenul regent,* iar *predicatul – termenul subordonat,* cu precizarea că „… dacă în determinarea raportului gramatical e hotărâtor mijlocul gramatical de realizare a acestui raport şi dacă în cazul predicatului şi subiectului acest mijloc este acordul – acelaşi ca şi cel dintre atribut şi substantiv, atunci şi predicatul este subordonat subiectului, ca şi atributul substantivului" (Draşoveanu 1958: 181).

După părerea noastră, acordul nu reprezintă expresia formală a tipului de raport sintactic. Mai mult chiar, acordul şi recțiunea sunt mărcile formale care indică existența unei relații între părțile de propoziție, fără a preciza tipul de raport sintactic dintre ele. Astfel, nu vom putea susține că predicatul se subordonează subiectului numai prin faptul că verbul-predicat se acordă cu subiectul în număr şi în persoană.

S-ar părea că lucrurile sunt clare, dar aşa cum acordul se realizează de la subiect spre predicat, predicatul impune şi el o restricție formală subiectului. Mai târziu, într-un alt articol, D.D. Draşoveanu reia teza subordonării predicatului față de subiect, argumentând astfel: „structura în discuție se supune ca oricare alta, probei omisibilității: şi *luptă* din *omul luptă* este omisibil ca şi *luptător* din *omul luptător,* pentru că „şi *luptă* din exemplele de mai sus, exprimă o notă a unei noțiuni, or între o notă şi noțiunea ei nu poate fi interdependență, pentru că, în timp ce o noțiune poate exista fără afirmarea uneia din notele sale, o notă nu poate exista în afara noțiunii din al cărei conținut face parte" (Draşoveanu 1977: 31).

Într-adevăr, din punct de vedere logic, în sintagma *omul luptă* subiectul reprezintă noțiunea, iar predicatul, una din notele acesteia.

În acest sens, analizând cele afirmate de D.D. Draşoveanu, M. Rădulescu susține că „în judecata *omul luptă* ambii termeni pot fi, succesiv, fie subiect, fie predicat, din punct de vedere logic. Dacă judecata în discuție este privită ca răspuns la întrebarea: *Cine luptă? –* ***Omul*** *luptă,* atunci *omul* constituie predicatul logic, iar *luptă* subiectul, care poate fi omis

BDD-V1118 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:57 UTC)

fiind termen cunoscut; dimpotrivă, dacă judecata de mai sus e privită ca răspuns la întrebarea: *Ce face omul? – Omul **luptă**, luptă constituie predicatul logic, care nu poate fi omis, fiind elementul nou"* (Rădulescu 1980: 17).

Cu referire la această problemă, Şt. Hazy susţine că între subiect şi predicat este un raport de subordonare, în care subiectul este supraordonatul, iar predicatul este subordonatul şi că subiectul, un nominativ de ordinul I, este regentul predicatului, acesta acordându-se cu el şi niciodată invers (Hazy 1997: 187).

Relaţia dintre subiect şi predicat este interpretată în gramatica românească şi ca relaţie de subordonare, în cadrul căreia *predicatul ar fi termenul regent, iar subiectul elementul subordonat*.

În acest sens, B. Berceanu, analizând propoziţia fără subiect, conchide că numai predicatul poate fi considerat parte principală de propoziţie, iar subiectul „care poate lipsi (*plouă*, *bate la uşă*) formează un fel de *complement avantajat* (prin acordul verbului cu el)"; autorii *Gramaticii limbii române* 2005 susţin, de asemenea că subiectul şi complementul direct ocupă faţă de verb o poziţie sintactică *oarecum simetrică*, fapt pus în evidenţă de pasivizare, în cazul căreia complementul direct ajunge să ocupe poziţia de subiect (*Ion citeşte cartea / este citită / se citeşte*) (GALR 2005: 315). Şt. Iacob, considerând relaţia dintre subiect şi predicat o relaţie de subordonare, susţine că subiectul este un *element dependent*, anume un determinant verbal, pentru că predicaţia se asigură, în primul rînd, prin verbe, determinate apoi de celelalte părţi de propoziţie; acelaşi autor, insistând asupra propoziţiilor fără subiect, propune o „structură sintactică piramidală" a propoziţiei (în locul celei duale), cu predicatul în vârf şi cu ramificaţii progresive spre bază, subiectului revenindu-i „rolul sintactic de *prim element dependent*"; G. Pană Dindelegan consideră că, întrucât verbul-predicat este centrul structural al propoziţiei, subiectul e un determinant de tip completiv, cu o poziţie privilegiată, „un modificator privilegiat al verbului" sau „subiectul şi obiectul direct ocupă faţă de verb o poziţie similară, fapt evident în cadrul pasivizării, când obiectul direct ajunge în poziţia subiectului" (Pană Dindelegan 1994: 116); D. Irimia menţionează, în acest sens, că funcţia de subiect gramatical este aceea de „principal complement semantic al verbelor personale şi al verbelor impersonale relative" (Irimia 2000: 385). În baza analizei de mai sus, putem inventaria calificativele prin care e caracterizat subiectul: *complement avantajat*, *element dependent*, *prim element dependent*, *determinant de tip completiv*, *modificator privilegiat al verbului*, *principal complement semantic*; aceste calificative precizând rolul de subordonator al subiectului în propoziţie.

Teza că subiectul se subordonează verbului-predicat trebuie argumentată. Astfel, prezintă interes argumentele aduse de către autorii Gramaticii Academice 2005 în favoarea acestei teze.

Argumentul plauzibil în acest sens pare a fi cel conform căruia relaţia de subordonare a subiectului faţă de verb se explică în baza structurilor sintactice cu subiect neexprimat ale căror verbe sunt apte sintactic de a primi subiect (*Citeşte cartea*; *Citiţi cartea*), or verbul, având o flexiune bogată, poate prelua informaţia gramaticală a subiectului.

Mai puţin convingătoare sunt încercările autorilor de a demonstra că subiectul este un complement, considerând că el poate fi postpus verbului-predicat. Se ştie că subiectul, de obicei, se plasează la începutul propoziţiei (***Elevul** citeşte romanul*), iar în unele structuri sintactice subiectul poate ocupa locul complementului şi, bazîndu-ne pe criteriul formal, îl putem confunda, la o analiză de suprafaţă, cu acesta (*Îmi convine **salariul***; *Mă doare **capul*** etc.). Doar criteriul logico-semantic ne poate ajuta să facem distincţie între subiect şi complementul direct. Se confundă frecvent subiectul cu complementul direct în propoziţiile

BDD-V1118 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:57 UTC)

cu un predicat exprimat printr-un verb impersonal sau printr-un verb reflexiv. În propoziția *A început să ningă fulgi mari*, verbul *a ninge* nu poate fi pus în relație cu un subiect, deşi el este personal ca formă şi impersonal prin conținut. Greşită este şi interpretarea în calitate de subiect a complementului direct neprepozițional într-o propoziție cu subiect gramatical subînțeles sau inclus în forma verbului-predicat. De exemplu, în propoziția *Citiți cărțile recomandate*, cuvântul *cărțile* nu poate fi subiect, deoarece nu denumeşte persoana sau obiectul care face acțiunea. Subiectul poate fi dedus din forma verbului-predicat *citiți*, adică *voi*. În acest sens, ne putem referi, de asemenea, şi la cuvintele conjunctive *care* şi *ce*, în cazul acuzativ neprepozițional, în funcție de complemente directe, care pot fi confundate cu subiectul. De exemplu, în fraza (nonstandard) *Cartea **care** ai cumpărat-o e foarte interesantă,* cuvântul *care* îndeplineşte funcția sintactică de complement direct, reluat prin forma neaccentuată a pronumelui personal în acuzativ(*-o*).

Discutabilă pare a fi şi subordonarea subiectului față de predicat prin referire la propozițiile care nu pot avea subiecte (*Tună. Plouă. Fulgeră. Se înserează. Se întunecă. Mă plouă. Îmi pasă de tine* etc.). Ar reieşi că în propozițiile date nu putem vorbi de relația subiect-predicat, în timp ce ea nu se realizează (unul din termenii relației fiind lipsă), or verbele date fiind avalente (*Plouă. Tună.*), monovalente (*Mă plouă*) sau bivalente (*Îmi pasă de tine*) nu pot intra în relație cu un subiect, deşi „se construiesc cu unul sau două nominale nu permit niciunuia să acceadă la poziția de subiect" (GA 2005: 314).

Nu pare a fi convingător nici argumentul conform căruia relația dintre subiect şi predicat se realizează prin caz, ceea ce ar permite, de fapt, făcând abstracție de tipul de caz, aşezarea în anumite poziții a complementelor (direct, indirect) şi a subiectului. Constatăm însă că forma de nominativ, formă cazuală specifică subiectului, solicitată de predicat, nu e obligatorie, or subiectul poate fi exprimat prin nume *la genitiv* (*Ai casei au plecat*), prin nume *la acuzativ* (*Am mâncat la cireşe!*).

În acest sens, convingător ar fi şi faptul că teoria cazurilor, deşi acordă întâietate verbului, după modelul valențelor lui Tesnière, acceptă, în acelaşi timp, ideea că există o anumită ierarhie în alegerea subiectului (cazul agentiv are prioritate asupra instrumentalului, iar instrumentalul este superior obiectivului) şi atunci cînd în structura de adâncime apare o singură categorie cazuală, aceasta funcționează ca subiect în structura de suprafață. În această ordine de idei, S. Puşcariu menționa: „Când cineva îmi comunică: *vine*, pot întreba *unde*? (răspund: *încoace*); *cînd?* (răspund: *acum*); *cum*? (răspund: *călare*); *de ce*? (răspund: *ca să mă vadă*). Întrebarea interioară e însă alta: *cine*?" (Puşcariu 1940: 149–150).

Analizând comportamentul subiectului în relația cu verbul-predicat, autorii *Gramaticii limbii române*, 2005 afirmă, pe bună dreptate, că, deşi subordonat verbului, având un statut asemănător celorlalte complemente, subiectul este totuşi *un complement special, un complement privilegiat al verbului,* fiind singurul complement legat de verb prin restricții bilaterale. Subiectul este inductor el însuşi de restricții formal-sintactice (acordul impus verbului-predicat) şi de restricții sintactico-selecționale (restricțiile impuse numelui predicativ). Niciuna dintre celelalte funcții cerute de verb (celelalte complemente) nu cunoaşte un fenomen similar, restricțiile formale (de caz, de prepoziție) şi cele de rol tematic fiind dirijate în exclusivitate în direcția verb-complemente (GALR 2005: 316).

E important să menționăm şi faptul că autorii *Gramaticii limbii române*, analizând raporturile sintactice, acceptă doar coordonarea şi subordonarea (GALR: 266–270), iar interdependența e considerată formă a subordonării. D. Irimia însă consideră că toate cele cinci relații sintactice (interdependența, subordonarea, coordonarea, apozarea, incidența) se pot contopi în una singură *dependența* (Irimia 2000: 330–331).

BDD-V1118 © 2014 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:57 UTC)

Considerăm că raportul sintactic dintre subiect şi predicat nu este un raport de dependență unilaterală, ci un raport sintactic de dependență bilaterală a celor două elemente aflate în relație. Raportul de dependență bilaterală se referă la importanța subiectului și a predicatului în cadrul propoziției. Subiectul și predicatul sunt părți principale de propoziție și, deci, răspund negativ la testul omisiunii, nici subiectul și nici predicatul neputând fi substituit cu zero, fără ca enunțul (adică informația semantică și gramaticală transmisă de enunț) să sufere.

Spre deosebire de raportul sintactic dintre atribut și regentul său, care este unul de subordonare, manifestat prin aceea că numai atributul depinde de regentul său, nu și regentul de atribut, raportul dintre subiect și predicat este unul de egală subordonare: subiectul respectă categoria de caz impusă de predicat, iar predicatul și le însuşeşte pe cele de persoană și număr, dictate de subiect.

Cele menționate mai sus, pretind a însuma exhaustiv trăsăturile inerenței și, din acest motiv, dăm dreptate lingviştilor care susțin că între subiect și predicat se stabileşte un raport de inerență. Inerența nu poate fi confundată cu subordonarea, nici măcar prin particularitatea lor comună – acordul. Raportul de inerență se manifestă prin acordul predicatului cu subiectul numai în număr și persoană, iar conținutul raportului de inerență „vizează importanța părților de propoziție principale în cadrul unității sintactice superioare, adică al propoziției" (Dimitriu 1982: 124).

Pentru a da mai multă claritate celor analizate, invocăm părerea lui C. Dimitriu care menționează că

> „subiectul este partea de propoziție principală – imaginabilă numai în legătură cu predicatul (ceea ce înseamnă că există doar în prototipul de propoziție / propoziția bimembră) și concretizabilă principial doar în nume – despre care se face o comunicare prin predicat și cu care (ca expresie a raportului sintactic de inerență) se acordă predicatul în categoriile comune părților de vorbire prin care se exprimă aceste două părți principale ale propoziției (subiectul și predicatul)" (Dimitriu 2002: 1256).

Ştiința lingvistică a ultimelor decenii acordă o mare atenție valenței, demonstrând că orice structură sintactică se realizează în dependență de posibilitățile de fuzionare ale fiecărui element în parte.

Legătura predicativă sau inerența nu corelează cu particularitățile de valență ale subiectului și predicatului, ea este întotdeauna o conexiune între formele lexicale. Datorită acestui fapt, inerența dobândeşte o individualitate certă, delimitându-se de coordonare și de subordonare. Afirmațiile făcute de noi sunt în concordanță cu teoriile gramaticii clasice, încetățenite. În același timp, suntem tentați să credem că încercările autorilor *Gramaticii Academice* 2005 de a moderniza sintaxa sunt salutabile, incitante și îndeamnă la reflecție.

BIBLIOGRAFIE

Berceanu, Barbu, 1971, *Sistemul gramatical al limbii române (Reconsiderare)*, Bucureşti, Editura Ştiințifică.

Dimitriu, Corneliu, 1982, *Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*, Iași, Editura Junimea.

Dimitriu, Corneliu, 2002, *Tratat de gramatică a limbii române. Sintaxa*, Iaşi, Institutul European.

Draşoveanu, Dumitru, 1958, „Despre natura raportului dintre subiect şi predicat", *Cercetări lingvistice*, III, p. 175–182.

BDD-V1118 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:57 UTC)

Draşoveanu, Dumitru, 1977, „Coordonarea / subordonarea – o diviziune dihotomică", *Cercetări lingvistice*, XXII, p. 27–33.
Gramatica limbii române, 2005, vol. II, *Enunțul*, coord. Valeria Guțu Romalo, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Graur, Alexandru, 1962, „Părțile principale ale propoziției", *Limbă și literatură*, VI, p. 49–52.
Guțu Romalo, Valeria, 1973, *Sintaxa limbii române: probleme și interpretări*, Bucureşti, Editura Didactică și Pedagogică
Hazy, Ştefan, 1997, *Predicativitatea (determinare contextuală analitică,* Cluj-Napoca, Editura Dacia.
Iacob, Ştefan, 2007, „Natura subiectului*", Limba română*, XVIII, 5, p. 509–513.
Iordan, Iorgu, Vladimir Robu, 1978, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică și Pedagogică.
Irimia, Dumitru, 2000, *Gramatica limbii române,* Iași, Polirom.
Merlan, Aurelia, 2001, *Sintaxa limbii române*, Iaşi, Editura Universității „Al. I. Cuza"
Pană Dindelegan, Gabriela, 1970, *Grupul verbal în sintaxa transformațională a limbii române*, teză de doctorat, Bucureşti.
Pană Dindelegan, Gabriela, 1994, *Teorie şi analiză gramaticală*, Bucureşti, Editura Coresi.
Puşcariu, Sextil, 1940, *Limba română*, Bucureşti, Editura Minerva.
Rădulescu, Marina, 1980, „Relația sintactică dintre subiect şi predicat", *Limba română*, XXIX, p. 12–26.
Şerban, Vasile, 1970, *Sintaxa limbii române*. Curs practic, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.
Tesnière, Lucien, 1959, *Éléments de syntaxe structurale*, Paris.
Trandafir, Gheorghe, 1982, *„Cazuri particulare ale relației sintactice dintre subiect şi predicat, dintre subiectivă şi regenta ei* (II)", *Limba română,* XXXVII, 1, p.11–19.

THE SUBJECT: A SPECIAL TYPE OF COMPLEMENT, FROM THE PERSPECTIVE OF MODERN SYNTAX

(*Abstract*)

In Romanian grammars, the relation between the subject and the predicate is considered to be one of subordination. From this perspective, the subject is a subordinate element and the predicate is semi-independent, more precisely the subject is a special type of object which modifies the verb. This is explained by the fact that the verbs undergo agreement with the subject. Agreement occurs in structures where the meaning of the subject is implicit (*Citeşte cartea)*, where the subject is postverbal (*Mă doare capul*) or the subject is not required (*Se înserează*).

BDD-V1118 © 2014 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:57 UTC)